

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з науково-педагогічної роботи
та інформатизації
Володимир ШАРАН
2020 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ГЕРМЕНЕВТИЧНИЙ ДОСВІД В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ
XIX-XIX СТ.**

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки
Спеціальність: 035 Філологія
Освітньо-наукова програма: Філологія. Теорія літератури
Статус дисципліни: вибіркова
Факультет: філологічний
Кафедра: української літератури та теорії літератури

Форма здобуття освіти	Курс	Семестр	Загальний обсяг дисципліни Кредити ЕКТС	Кількість годин						Курсова робота	Вид семестрового контролю	
				Аудиторні заняття					Самостійна робота		Залік	Екзамен
				Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Семінарські заняття				
Очна	II	III	120/4	46	16	-	30	-	74	-	+	-
Заочна	II	III	120/4	12	4	-	8	-	108	-	+	-

Робоча програма складена на основі освітньо-наукової програми та навчального плану підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (41 кредит ЕКТС).

Розробник:

P. Ivanishin

Петро ІВАНИШИН, докт. філолог. наук, професор

Погоджено гарантом освітньо-наукової програми:

Igor Nabitovich

Ігор НАБИТОВИЧ, докт. філол. наук, професор

Схвалено на засіданні кафедри української літератури та теорії літератури

Протокол № 1 від 25 січня 2022 р.

Завідувач кафедри *P. Ivanishin* **Петро ІВАНИШИН**

Схвалено на засіданні науково-методичної ради філологічного факультету

Протокол № 1 від 28 січня 2022 р.

Схвалено на засіданні науково-методичної ради університету

Протокол № 2 від 21 лютого 2022 р.

1. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою курсу є навчити аспірантів (докторантів) простежувати художні форми вираження герменевтичного досвіду в українській літературі ХІХ-ХХІ століть. Важливим є також поглибити наявні знання про нову та новітню українську літературу, про теоретико-методологічний потенціал герменевтичної інтерпретації, а також дати чітке уявлення про естетичні та методологічні параметри такого явища, як художньо-літературна герменевтика.

Розвинути у здобувачів вищої освіти такі компетентності, як:

- Здатність аналізувати інформацію з різних джерел, користуватися бібліотеками (традиційними, електронними); здатність володіти на професійному рівні основними методами, способами та засобами набуття, зберігання й обробки інформації; здатність використовувати програмне забезпечення для виконання науково-дослідницьких завдань, упроваджувати інформаційно-комунікаційні технології; здатність створювати презентації, ефективно використовуючи мультимедійні технології.

- Здатність володіти та оперувати термінологією філологічної науки та вибудовувати ієрархію наукових філологічних понять; розуміти вироблення необхідних вмінь та навиків самостійної наукової діяльності, продукування нових ідей в сфері гуманітарних (філологічних) дисциплін; застосовувати на практиці зв'язки з іншими філологічними та суміжними науками самостійно оцінювати, систематизувати та диференціювати сучасні теоретичні моделі і практики літературознавчих та лінгвістичних інтерпретацій; ставити наукові проблеми та застосовувати відповідні методи при організації науково-дослідної роботи у площині конкретної проблематики; фахово користуватися термінологічним апаратом філологічної науки.

- Володіти діагностичним інструментарієм оцінки результатів експериментальної роботи; здатність використовувати методологію і методи науково-педагогічного дослідження для моніторингу власних наукових результатів; вміння застосовувати загальнонаукові та спеціально-наукові методи, методики і прийоми наукового дослідження; особливості доведення достовірності отриманих результатів; здатність орієнтуватися у процесах глобалізації, глокалізації та віртуалізації явищ сучасної культури; розглядати діяльність вітчизняних дослідників на тлі загального філологічного процесу.

- Уміння аналізувати наукову літературу зі спеціальності, концептуалізація, проектування, застосування та оцінювання наукового та емпіричного матеріалу попередніх досліджень; уміння користуватися сучасними інформаційно-комунікаційними засобами задля реалізації дослідницьких проектів у галузі філології; організувати та реалізувати науково-дослідну роботу у царині філології; здатність визначати, мати доступ, аналізувати та поєднувати інформацію з різних джерел, текстів для розгляду відповідних завдань власного дослідження.

Програмні результати навчання:

Знання і розуміння:

- Основ філософії науки, загальних проблем пізнання;
- Принципів літературної інтерпретації у позитивістичний, структуралістський, постструктуралістський та постсучасний періоди розвитку літературознавства;
- Інтерпретаційно-герменевтичних та аналітично-наукових теорій літературної інтерпретації;
- Основ теорії та практики перекладу в контексті взаємодії культур;
- Основних питань літературознавчих підходів до вивчення художнього твору;
- Особливостей розвитку української літератури кінця Х – початку ХХІ ст.;
- Наукового тезаурусу;
- Основоположних принципів та методів наукових досліджень.

Застосування знань і розуміння:

- Інтерпретувати літературний твір у співвіднесенні із сучасною теорією культури;
- Усвідомлювати і трактувати літературний твір як текст і контекст культури;
- Ставити наукові проблеми та застосовувати відповідні методи при організації науково-дослідної роботи у площині конкретної проблематики;
- Визначати жанрові особливості художнього твору;
- Аналізувати художній твір крізь призму сучасної генології;
- Проводити літературознавчий аналіз різноманітних літературних явищ;
- Виявляти й оцінювати наявну в творі ідейно-естетичну інформацію;
- Виявляти головні ідейні тенденції творчості письменників;
- Класифікувати результати пошуку, ставити гіпотези та робити наукові висновки; демонструвати результати науково-дослідної роботи.

Формулювання суджень:

- Про способи генерування нестандартних, інноваційних рішень поставлених наукових завдань;
- Про наукові методи для виконання завдань власного дослідження;
- Про стратегії наукового пошуку, складання наукових проектів та програм;
- Про логіку наукового пошуку, послідовність й обґрунтованість висунутих положень, а також використання широкого арсеналу методів наукових досліджень;
- Про колективне наукове спілкування та творчий науковий діалог, комунікацію в соціальних наукових мережах;
- Про прогнозування наукової діяльності, моделювання явищ і процесів;
- Про компаративний аналіз явищ і процесів в контексті вітчизняних та зарубіжних наукових розвідок;
- Про особистісно-професійний та науковий досвід.

2. ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вивчення курсу “Герменевтичний досвід в українській літературі 19-21 ст.” безпосередньо спирається на прослухані раніше (на попередніх рівнях вищої освіти) курси: “Теорія літератури”, “Історіографія літературознавства”, “Основи наукових досліджень”, “Історія української літератури”, “Основи герменевтики”, “Основи національно-екзистенціальної інтерпретації”, залучаються інші знання (лінгвістичні, філософські, психологічні, естетичні та ін.), які формують теоретичний рівень мислення молодого дослідника-філолога.

При укладенні програми враховано, що базові теоретичні знання аспіранти здобули, вивчаючи також історико-літературні курси з української та світової літератур.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Згідно з вимогами освітньої програми здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- сутність та структуру герменевтичного досвіду;
- методологічні та естетичні особливості художньо-герменевтичної інтерпретації в українській літературі XIX-XXI ст.;
- основні типи іманентного герменевтичного тезаурусу.

вміти:

- оперувати категоріально-понятійним апаратом герменевтики;
- орієнтуватися у розвиткові герменевтичної інтерпретації в українській літературі XIX-XXI ст.;
- застосовувати герменевтичний підхід для тлумачення літературних феноменів та закономірностей;
- характеризувати своєрідні риси української літератури XIX-XXI ст.

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінювання здійснюється за шкалами оцінювання: стобальною, національною ЄКТС.

A (90 - 100) – «зараховано» (*відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок*): отримує здобувач, який виявив глибокі знання навчального матеріалу, повно відтворює програмний матеріал, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; уміє студіювати літературу; аспірант уміє аналізувати теоретичні та історичні праці з даної дисципліни. Здатен самостійно оцінити результати власної навчальної, творчої діяльності. Самостійно розвиває власні вміння і здібності, уміє знаходити додаткові джерела інформації. З власної ініціативи бере участь у дискусії, виявляючи при цьому аргументоване знання фактів. Аспірант знає сутність та структуру герменевтичного досвіду; методологічні та естетичні особливості художньо-герменевтичної інтерпретації в українській літературі XIX-XXI ст.; основні типи іманентного герменевтичного тезаурусу. Вміє оперувати категоріально-понятійним апаратом герменевтики; орієнтуватися у розвиткові герменевтичної інтерпретації в українській літературі XIX-XXI ст.; застосовувати герменевтичний підхід для тлумачення літературних феноменів та закономірностей; характеризувати своєрідні риси української літератури XIX-XXI ст.

B (82 - 89) – «зараховано» (*вище середнього рівня з кількома помилками*): отримує здобувач, який виявив глибокі знання навчального матеріалу, повно відтворює програмний матеріал, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах, проте допускає незначні неточності в їх інтерпретації; володіє вербальними і невербальними засобами спілкування і його функціями; знає професійну термінологію; у ході відповіді аспірант розкриває питання, передбачені для самостійного опрацювання, проте не завжди наводить приклади на підтвердження теоретичного матеріалу. Аспірант знає сутність та структуру герменевтичного досвіду; методологічні та естетичні особливості художньо-герменевтичної інтерпретації в українській літературі XIX-XXI ст.; основні типи іманентного герменевтичного тезаурусу. Вміє оперувати категоріально-понятійним апаратом герменевтики; орієнтуватися у розвиткові герменевтичної інтерпретації в українській літературі XIX-XXI ст.; застосовувати герменевтичний підхід для тлумачення літературних феноменів та закономірностей; характеризувати своєрідні риси української літератури XIX-XXI ст.

C (75 - 81) – «зараховано» (*в цілому правильне виконання з певною кількістю суттєвих помилок*): здобувач у цілому знає програмний матеріал, по суті викладає його, але висвітлює його не повно, без чіткої логіки і послідовності. При можливості вибору відповіді із кількох варіантів – вибирає правильну, але не завжди найкращу; правильно застосовує теоретичні положення під час аналізу та інтерпретації літературного твору. Аспірант знає сутність та структуру герменевтичного досвіду; методологічні та естетичні особливості художньо-герменевтичної інтерпретації в українській літературі XIX-XXI ст.; основні типи іманентного герменевтичного тезаурусу. Вміє оперувати категоріально-понятійним апаратом герменевтики; орієнтуватися у розвиткові герменевтичної інтерпретації в українській літературі XIX-XXI ст.; застосовувати герменевтичний підхід для тлумачення літературних феноменів та закономірностей; характеризувати своєрідні риси української літератури XIX-XXI ст.

D (67 - 74) – «зараховано» (*непогано, але зі значною кількістю недоліків*): здобувач виявив недостатньо міцні знання навчального матеріалу, з певними труднощами відтворює програмний матеріал, не засвоїв його деталей, допускає неточності й помилки у розкритті того чи іншого питання; не завжди може використати набуті знання для вибору методу аналізу та інтерпретації отриманих результатів; обирає недостатньо чіткі формулювання, але задовільно знає основні літературознавчі терміни та поняття, сутність та структуру герменевтичного досвіду; методологічні та естетичні особливості художньо-герменевтичної інтерпретації в українській літературі XIX-XXI ст.; основні типи іманентного герменевтичного тезаурусу; не здатен самостійно застосовувати герменевтичний підхід для тлумачення літературних феноменів та закономірностей; за сторонньої допомоги здатен характеризувати своєрідні риси української літератури XIX-XXI ст.

Е (60 - 66) – «зараховано» (виконання задовольняє мінімальним критеріям): здобувач загалом виявив посередні знання навчального матеріалу, важко відтворює програмний матеріал, зовсім не спирається на матеріали, що містяться в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; слабо володіє професійною термінологією, припускає помилки під час окреслення основних літературознавчих термінів та понять, сутності та структури герменевтичного досвіду; методологічних та естетичних особливостей художньо-герменевтичної інтерпретації в українській літературі XIX-XXI ст.; основних типів іманентного герменевтичного тезаурусу; рідко використовує у своїх відповідях раніше отримані знання; не здатен самостійно застосовувати герменевтичний підхід для тлумачення літературних феноменів та закономірностей; за сторонньої допомоги здатен характеризувати своєрідні риси української літератури XIX-XXI ст.; виконав лише окремі завдання кожної теми поточного та підсумкового контролю в цілому.

FX (35 - 59) – «не зараховано» (з можливістю повторного складання): здобувач знає лише частину навчального матеріалу, вагається у відповіді, робить істотні помилки у розкритті предметів та явищ і причинно-наслідкових зв'язків між ними, але частково розкриває сутність. Не бажає здійснювати особистий професійний розвиток та впроваджувати знання у практичну діяльність. Під час окреслення сутності та структури герменевтичного досвіду; методологічних та естетичних особливостей художньо-герменевтичної інтерпретації в українській літературі XIX-XXI ст.; основних типів іманентного герменевтичного тезаурусу допустив грубі помилки.

F (0 - 34) – «не зараховано» (з можливістю повторного складання): здобувач у цілому поверхово знає лише окремі фрагменти навчального матеріалу, до кінця правильно не відповідає на жодне питання, але у своїй відповіді намагається, виходячи зі здорового глузду, правильно пояснити хоч деякі явища; не вміє пояснити наявні причинно-наслідкові зв'язки між ними хоча може й назвати окремі з них.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засобами оцінювання результатів навчання вказаної навчальної дисципліни є:

- відповіді на практичних заняттях;
- індивідуальне завдання;
- співбесіда з лектором;
- залік.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Поняття художньо-літературної герменевтики.

Герменевтика як теорія та практика інтерпретації.

Основні види герменевтики.

Поняття художньо-літературної герменевтики.

Специфіка художньо-літературної інтерпретації.

Художнє тлумачення істини як неприхованості буття.

Художнє вивіряння герменевтичного досвіду: пізнання сенсу.

Буття та екзистенція в літературному творі.

Література як джерело національної екзистенції.

Модуси літературної присутності.

Мова як дім буття та середовище сенсу.

Літературне пізнання сенсу буття.

Національне буття і художньо-літературний твір.

Базовість художньої герменевтики Т.Шевченка для нової української культури.

Т.Шевченко як фундаментальний мислитель та герменевт.

Парадигмальне тлумачення основних екзистенціалів в поезії Т.Шевченка.

Трактування другорядних модусів людського буття.

Інтерпретація національної держави як «хати».

Тлумачення мистецтва в поезії Т.Шевченка.

Герменевтичний досвід І.Франка.

Еволюція світогляду та герменевтичного мислення І.Франка.

Метод методологічної верифікації в І.Франка.

Франкове формулювання національного імперативу.

Синтетичність герменевтичного підходу в І.Франка.

Специфіка Франкового трактування національного буття.

Специфіка націософських інтерпретаційних доміант у творчості Є.Маланюка.

Вісниківська традиція тлумачення.

Роль філософії та естетики Д.Донцова для формування вісниківства.

Є.Маланюк як націософський герменевт.

Культурософія Є.Маланюка.

Історіософія Є.Маланюка.

Оригінальність націоцентричної вісниківської герменевтики Ю.Липи, Ю.Клена, Л.Мосендза, О.Ольжича, О.Теліги.

Структура вісниківського герменевтичного досвіду.

Своєрідність інтерпретаційних підходів у творчості Ю.Липи.

Специфіка націоцентричного тлумачення в Ю.Клена.

Історіософія Л.Мосендза.

Історико-політичні трактування в О.Ольжича.

Тлумачення буття української жінки в О.Теліги.

Національно-екзистенціальне тлумачення буття у творчості авторів другої половини ХХ – початку ХХІ ст.

Розвиток національно-екзистенціальної традиції тлумачення в літературі другої половини ХХ – початку ХХІ ст.

Специфіка художньої інтерпретації буття у творах Л.Костенко, М.Вінграновського і В.Стуса.

Політико-філософські тлумачення в П.Скунця і Б.Олійника.

Інтерпретація неокolonіалізму в прозі М.Матіос та Л.Кононовича.

Націологічні трактування в Б.Томенчука, П.Вольвача та І.Павлюка.

Структура художньо-герменевтичного тезаурусу в українській літературі ХІХ-ХХІ ст.

Літературна герменевтика і проблема іманентної української методології тлумачення.

Класично-герменевтична перед-структура розуміння.

Проблема системи ідей, цінностей та методологем.

Онтологічно-герменевтичний тип герменевтичного тезаурусу.

Структура істинного і хибного передзнання.

Тематика практичних занять

Художньо-літературна інтерпретація як герменевтичний досвід.

Художньо-літературна інтерпретація сенсу буття.

Герменевтичний досвід Т.Шевченка, його націософський характер.

Герменевтична теорія та практика І.Франка.

Інтерпретаційний підхід Д.Донцова.

Націософська герменевтика Є.Маланюка.

Вісниківський інтерпретаційний досвід у творчості Ю.Липи.

Форми національно-екзистенціального тлумачення у творчості Л.Костенко.

Націоцентричний тип тлумачення у прозі М.Матіос і Л.Кононовича.

Тлумачення національного сенсу в поезії Б.Томенчука, П.Вольвача та І.Павлюка.

Різні типи герменевтичного тезаурусу в українській літературі ХІХ-ХХІ ст.

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Аспірантові пропонується перелік тем, на одну з яких необхідно підготувати письмову наукову роботу (5-10 ст.).

1. Привідкривання сенсу турботи й самості у творчості П.Скунця (чи Б.Олійника).

2. Інтерпретація екзистенціалу свободи у творчості О.Ольжича (І.Павлюка чи П.Вольвача).

3. Тлумачення модусу батьківщини у творчості І.Франка (чи Ю.Клена).

7. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота аспіранта з дисципліни містить: опрацювання теоретичного матеріалу; читання художньої літератури; виконання завдань згідно з переліком компетенцій, що формуються у межах кожної теми робочої програми; написання індивідуального завдання; підготовку до співбесіди з лектором; підготовку до заліку.

8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Відповіді на практичних заняттях	Індивідуальне завдання	Співбесіда з лектором	Сума	Залік
50	10	40	100	+

Поточна успішність (max = 100) складається з балів, отриманих на практичних заняттях (50 балів), виконання індивідуального завдання (10 балів), і співбесіди з лектором (40 балів).

Студент може набрати максимальну кількість балів (50 б.) на 15 практичних заняттях, відповівши п'ять разів. Максимальну кількість балів (10 б.) за одну відповідь можна отримати, даючи повні, розгорнуті відповіді на питання плану практичного заняття. Якщо аспірант не був присутній з поважних причин на практичних заняттях, він може відпрацювати теми у зручний для нього та для викладача час.

Співбесіда з лектором (40 б.) проводиться в кінці семестру на основі заздалегідь запропонованого переліку питань і за наперед оголошеним розкладом.

Індивідуальне завдання (ІЗ) має на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які аспіранти отримують у процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці. Структура індивідуального завдання: вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел. Критерії оцінювання індивідуального завдання: ступінь виконання завдання, поставленого керівником перед аспірантом – 5 балів, рівень самостійності написання роботи – 3 бали, якість мовного оформлення та якість бібліографічного опису – 2 бали.

Залік за талоном №2 і перед комісією проводиться в усній формі з оцінюванням за стобальною шкалою.

9. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Мультимедійне обладнання, програми Microsoft Office 2010, програма ZOOM для дистанційного навчання.

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література:

1. Квіт С. Основи герменевтики. Київ: КМ“Академія”, 2003. 192 с.
2. Іванишин П.В. Національний спосіб розуміння в поезії Т.Шевченка, Є.Маланюка, Л.Костенко: монографія. Київ: Академвидав, 2008. 392 с.
3. Іванишин П.В. Національно-екзистенціальна інтерпретація (основні теоретичні та прагматичні аспекти) Монографія. Дрогобич: ВФ “Відродження”, 2005. 308 с.
4. Іванишин П.В. Критика і метакритика як осмислення літературності: монографія. Київ: ВЦ «Академія», 2012. 288 с.

5. Націософська інтенціональність та її естетичні вияви в українській літературі XIX-XX століть: колективна монографія / За ред. П.Іванишина. Дрогобич: ВВ ДДПУ ім. І.Франка, 2014. 272 с.

6. Клочек Г.Д. Поезія Тараса Шевченка. Сучасна інтерпретація. Київ: Либідь, 1998. 237 с.

Допоміжна:

7. Баган О. Іван Франко: інтерпретації: збірник. Дрогобич: ВВ ДДПУ, 2015. 184 с.

8. Гадамер Г.-Г. Істина і метод: Пер. з нім. Київ: Юніверс, 2000. Т.І. Герменевтика I: Основи філософської герменевтики. 464 с.

9. Гадамер Г.-Г. Істина і метод: Пер. з нім. Київ: Юніверс, 2000. Т.ІІ. Герменевтика II: Доповнення. Показчики. 478 с.

10. Донцов Д. Дві літератури нашої доби. Львів: б.в, 1991. 296 с.

11. Донцов Д. Літературна есеїстика. Дрогобич: ВФ "Відродження", 2009. 688 с.

12. Донцов Д. Незримі скрижалі Кобзаря (Містика лицарства запорозького). Торонто: Гомін України, 1961. 231с.

13. Іванишин В.П. Нариси з теорії літератури: навчальний посібник. Київ: ВЦ «Академія», 2010. 256 с.

14. Іванишин В. Непрочитаний Шевченко. Дрогобич: ВФ "Відродження", 2001. 32 с.

15. Іванишин П. Олег Ольжич - герольд нескореного покоління [Текст]. Дрогобич: Відродження, 1996. 220 с.

16. Іванишин П.В. Поезія Петра Скунця (Художнє вираження національно-духовної ідентифікації ліричного героя): монографія. Дрогобич: ВФ "Відродження", 2003. 296 с.

17. Іванишин П.В. Свобода нації: герменевтика політичної та культурної дійсності: монографія. Львів, Піраміда, 2015. 564 с.

18. Квіт С.М. Герменевтика. Київ: Вид. дім. «Києво-Могилянська академія», 2005. 42 с.

19. Ковалів Ю.І. Літературна герменевтика: Монографія. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2008. 240 с.

20. Маланюк Є. Книга спостережень. Фрагменти. Від Кобзаря до нації. Київ: Аттіка, 1995. 235 с.

21. Смаль-Стоцький С. Т.Шевченко. Інтерпретації. Черкаси: Брама, 2003. 376 с.

22. Франко І. Шевченкознавчі студії. Львів, 2005. 472 с.

23. Хайдеггер М. Исток художественного творения. Москва: Академический Проект, 2008. 528 с.

24. Хайдеггер М. Разъяснения к поэзии Гельдерлина. СПб.: Акалемический проект, 2003. 320 с.

Інформаційні ресурси

<http://toloka.to/>

<http://dontsov-nic.com.ua/>

<http://www.ukrcenter.com/>

<http://ukrlife.org/>

<http://chtyvo.org.ua/>

<http://izbornyk.org.ua/>

<http://diasporiana.org.ua/>

<http://www.myslenedrevo.com.ua/>

<http://ukrkniga.org.ua/>

<http://ruthenia.info/>

<http://coollib.net/>

<http://rutracker.org/>